

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านป่าคู้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี
COMMUNITY PARTICIPATION IN ECONOMIC DEVELOPMENT PROMOTION IN PA KOO LANG
VILLAGE, KANCHANABURI PROVINCE

สิริภัสสร ศรีดีเยี่ยม¹, ติดาร์ตน์ แก้วเมฆ², นวพณ์ นุ่มน้อย³, ภูมิพัฒน์ ตีระวัฒนานนท์⁴, ณัฐพัชร์ ชะอุ่ม⁵

Siriphattarasorn Sridee-iam¹, Tidarat Kaewmek², Nawaphon Numnoi³,

Phumipat Teerawattananon⁴, Nattaphat Chaum⁵

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

E-mail: 65122080314@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอนองปรี จังหวัดกาญจนบุรี การเก็บข้อมูลดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง 140 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในขั้นวางแผนที่ควรเน้นการพัฒนาความรู้ และทักษะของประชาชนเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังพบปัญหาในพื้นที่ เช่น ความไม่แน่นอนของราคาสินค้าเกษตร และการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาของชุมชน การวิจัยเสนอให้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ, การมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน

Abstract

This study aims to examine the economic conditions and public participation in Pa Koo Lang village, Nong Prue district, Kanchanaburi province. Data were collected from 140 respondents using questionnaires and analyzed through descriptive and inferential statistics. The findings indicated that public participation in economic development processes was at a moderate level, particularly in the planning phase, which requires further skill and knowledge enhancement. Challenges identified include agricultural price instability and insufficient infrastructure, impacting the community's development. The study recommends increased support from relevant organizations and strengthened community networks to achieve sustainable development.

Keywords: Participation, Economic Development Promotion, Community Participation

*Received November 22, 2024; Revised December 8, 2024; Accepted December 16, 2024

บทนำ

ประเทศไทยได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนและชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการเกษตรกรรมชุมชนแบบดั้งเดิม การส่งเสริมความสมดุลในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การดำเนินงานนี้จะมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2566-2580) เป็นกรอบในการพัฒนาต่อไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับพลวัตของโลก Bank of Thailand (2022)

ในระดับจังหวัด กาญจนบุรีมีศักยภาพสูงในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งที่เชื่อมโยงกับระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ ทวาย-กาญจนบุรี-กรุงเทพฯ-พนมเปญ-โฮจิมินห์ ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการขยายการค้าและการลงทุน โดยจังหวัดนี้มีศักยภาพในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการค้าชายแดน แม้จังหวัดนี้จะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาการพัฒนาที่ไม่สามารถผลักดันเศรษฐกิจให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างเต็มที่ จึงมีการพัฒนาแผนพัฒนากำลังคนและทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและศักยภาพของจังหวัด โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมกับอาชีพในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต Provincial Strategy and Development Data Group. (2017)

ชุมชนบ้านป่าคู้ล่างในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ยึดหลักการทำเกษตรแบบพอเพียง และการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นการปลูกพืชที่ไม่ใช้สารเคมี เช่น ข้าวโพด มะละกอ และมะเขือ เพื่อสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับครัวเรือน ชุมชนนี้ยังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ประชาชนในชุมชนมีการร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ผ่านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้ชุมชนบ้านป่าคู้ล่างกลายเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาชุมชนที่สามารถยืนหยัดและเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักการพึ่งพาตนเองและการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง Srithong, P. (2020)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้แก่ประชากรในชุมชนต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

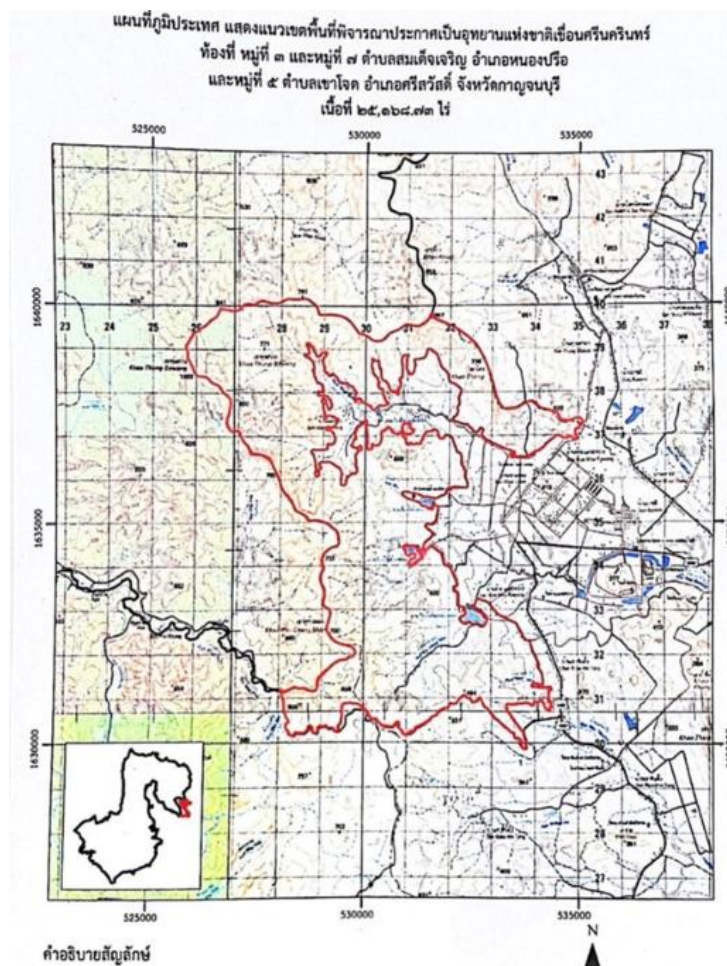
1) การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมกับ

ผลประโยชน์และร่วมติดตามผลนั้น นับเป็นกระบวนการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา สนองตอบความต้องการของตนและชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้นเพราะเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพันรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น การดำเนินโครงการราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้นและโครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้นตลอดจนช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ Rahnema, M. (2020) ยังได้สรุปลักษณะขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ดังนี้การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเป็นการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนการนำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ร่วมกันติดตามงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม Foroughi, B., Smith, J., & Waller, T. (2023).

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการแสดงความห่วงใย ความต้องการ และค่านิยมต่างๆ เพื่อให้การตัดสินใจของรัฐและเอกชนมีประสิทธิภาพและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน Sittivongsa, B., & Dessimm, K. (2024) ระบุขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 8 ประการ คือ 1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย 2) ลดต้นทุนและความล่าช้า โดยหลีกเลี่ยงข้อโต้แย้งและการฟ้องร้องในภายหลัง 3) สร้างฉันทามติ และความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม 4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น เพราะประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและสนับสนุนการดำเนินงาน 5) หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด โดยเปิดโอกาสให้แสดงความกังวลตั้งแต่ต้น 6) รักษาความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม ขององค์กรหรือรัฐบาล 7) คาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน ทำให้การตัดสินใจสอดคล้องกับความต้องการจริง 8) พัฒนาภาคประชาสังคม เสริมสร้างความรู้และทักษะการทำงานร่วมกันของประชาชน ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 รูปแบบหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบอุดมคติ โดยชุมชนเป็นแกนนำในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การวางแผนถึงการประเมินผล 2) การมีส่วนร่วมที่ประชาชนเป็นแกนนำมุ่งผลประโยชน์ของชุมชน โดยประชาชนตระหนักถึงปัญหาร่วมกันและรวมพลังเพื่อแก้ไข 3) การมีส่วนร่วมที่เจ้าหน้าที่พัฒนาเป็นแกนนำ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้นำในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยให้คำปรึกษาและสนับสนุน และ 4) การมีส่วนร่วมแบบสั่งการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมตามคำสั่งหรือข้อบังคับ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน Pudchoo, P., & Yonthawin, P. (2024)

3) การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจน ช่วยแก้ปัญหาการแทรกแซงสิทธิทางการเมือง และเพิ่มศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเองทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง Rojkitjakul, P. (2024). นอกจากนี้ ยังส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับโลกผ่านการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะประเทศไทยที่ต้องเร่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มผลิตภาพ สร้างนวัตกรรม และพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น พร้อมทั้งเสริมความยั่งยืนและลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกอย่างมีประสิทธิภาพ Wongthongdee, S. (2019).

4) **ชุมชนบ้านป่าคู้ล่าง** เป็นชุมชนกะเหรี่ยงโบว์หรือที่เรียกตัวเองว่า “โผ่ว” มีวิถีชีวิตเป็นแบบพอเพียงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมีหรือที่เรียกว่าเกษตรอินทรีย์ และยังได้เรียนรู้ทั้งเรื่องของวิถีความพอเพียงและวิถีธรรมชาติและหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่สร้างเป็นเครือข่ายชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดชุมชนนี้มีวิถีชีวิตที่ร่วมสมัยและยังคงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง การทำเกษตรเป็นอาชีพหลักที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในชุมชนนี้ช่วยสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชน การร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนบ้านป่าคู้ล่างเป็นต้นแบบที่ดี โดยการประกอบอาชีพเป็นแบบพอเพียงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมีหรือที่เรียกว่าเกษตรอินทรีย์ ประชากรภายในหมู่บ้านป่าคู้ล่างส่วนใหญ่ทำการเกษตร ทำไร่ข้าวโพด ปลูกมะละกอ การปลูกดอกดาวเรือง การปลูกข้าว การปลูกมะเขือ เพื่อเป็นค่าครองชีพของคนในครัวเรือน ดังนั้นคณะผู้ทำวิจัยจึงต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้แก่ประชากรในชุมชนต่อไป รายได้หลักมาจากการเกษตร เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และดอกดาวเรือง นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เพิ่งเริ่มต้นเป็นอีกแหล่งรายได้สำคัญ

ภาพที่ 1 แผนที่ภูมิประเทศ แสดงแนวเขตพื้นที่พิจารณาประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

จ.กาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านป่าคู้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี จากประชากรหมู่บ้านป่าคู้ล่าง ขนาดตัวอย่างถูกคำนวณโดยใช้สูตรของ Krejcie และ Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics):

- การแจกแจงความถี่ (frequency)
- ค่าร้อยละ (percentage)
- ค่าเฉลี่ย (mean)
- ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics):

- การทดสอบค่าเฉลี่ยหนึ่งกลุ่ม (One-Sample t-Test): เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนกับค่ามาตรฐานที่กำหนด
- การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม (Independent-Samples t-Test): เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่น เพศ ช่วงอายุ
- การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA): เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชากรตามประเภทอาชีพหรือรายได้

ผลการวิจัย

การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ

เหตุผลของการมีส่วนร่วม: ผู้เข้าร่วมให้เหตุผลว่าต้องการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในท้องถิ่น เช่น การเพิ่มรายได้ การจัดการทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน

ความคาดหวังจากการมีส่วนร่วม: คาดหวังว่าจะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน เช่น การยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาทักษะอาชีพ และการสร้างโอกาสใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ

ประเภทของงานที่มีส่วนร่วมในปัจจุบันและในอนาคต: ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่เป็นแกนนำ เช่น การจัดเวิร์กช็อปด้านการเกษตรและการจัดสรรทรัพยากร ในอนาคตต้องการมีส่วนร่วมในโครงการที่พัฒนาโดยชุมชนเอง เช่น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและระบบชลประทาน ความไม่แน่นอนของราคาสินค้าเกษตร การขาดแคลนความรู้ในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1) ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 140 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 28.60 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 65.80 และมีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท ร้อยละ 64.35 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	63	45.00
หญิง	77	55.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	10	7.10
20-29 ปี	11	7.90
30-39 ปี	40	28.60
40-49 ปี	31	22.10
50-59 ปี	22	15.70
60 ปีขึ้นไป	26	18.60
อาชีพ		
นักเรียน / นักศึกษา	10	7.10
ข้าราชการ / พนักงานของรัฐ	13	9.30
ธุรกิจส่วนตัว	12	8.60
รัฐวิสาหกิจ	2	1.40
เกษตรกร	92	65.80
พนักงานเอกชน	2	1.40
อื่นๆ	9	6.40

2) สภาพด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอนองปรี จังหวัดกาฬสินธุ์

ชุมชนป่าคู้ล่าง ตั้งอยู่ในอำเภอนองปรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับ การเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นหลัก โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าว ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วง ทุเรียน และอื่นๆ ซึ่งสร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เริ่มมีบทบาทในชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนบางส่วนได้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การนำชมป่าและน้ำตกในพื้นที่ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจ เช่น ความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตทางการเกษตร ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงบริการทางการเงินและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านป่าคู้ล่าง เป็นกลุ่มคนไทยและคนกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน หมู่บ้านป่าคู้ล่าง ตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 ตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอนองปรี จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านป่าคู้ล่างเป็นชุมชน

ขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่หมู่ 3 เป็นหมู่บ้านที่เคยอยู่บริเวณโครงการพระราชดำริห้วยองค์คตที่ครอบคลุมพื้นที่บริเวณ หมู่ 3 หมู่ 4 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ทางรัฐบาลได้จัดสรรพื้นที่ให้กับชุมชนใหม่ มีการแบ่งพื้นที่อาศัยและประกอบอาชีพให้กับประชากรภายในหมู่บ้านนี้จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2567 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 40 ครัวเรือน จำนวน 200 คน แบ่งเป็นชาย 120 คน หญิง 80 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ปลูกข้าวโพด มัน ข้าวและ ดอกดาวเรือง เนื่องจากพื้นที่ภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา สภาพพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ 10 ปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาทางด้านการศึกษาสูงขึ้น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การพัฒนาทางด้านการรักษาพยาบาลเข้าโดยทั่วถึงตั้งแต่มีโครงการพระราชดำริ ทำให้ประชากรมีการพัฒนาทางด้านอาชีพสูงขึ้นมีรายได้ที่สูงขึ้น

3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านป่าคู้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนป่าคู้ล่าง อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ

การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18\pm1.17$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30\pm1.18$) มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30\pm1.16$) มีส่วนร่วมการจัดลำดับความต้องการในเรื่องพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99\pm1.14$) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.12\pm1.17$)

3.2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน

การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.87\pm1.18$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า มีส่วนร่วมวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70\pm1.10$) มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อระบุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82\pm1.07$) มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40\pm1.19$) มีส่วนร่วมวางแผนกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.55\pm1.14$)

3.3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22\pm1.20$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมส่งเสริม/เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.23\pm1.11$) มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น แรงงาน วัสดุ และเครื่องมือในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ($\bar{X}=3.32\pm1.20$) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.34\pm1.14$) มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X}=2.85\pm1.30$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ	3.18	1.17	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้าน	3.30	1.18	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ	3.30	1.16	ปานกลาง
มีส่วนร่วมการจัดลำดับความต้องการในเรื่องพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	2.99	1.14	ปานกลาง
มีส่วนร่วมการในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้าน	3.12	1.17	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน	2.87	1.18	ปานกลาง
มีส่วนร่วมวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ	2.70	1.10	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อระบุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ	2.82	1.07	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ	3.40	1.19	ปานกลาง
มีส่วนร่วมวางแผนกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจ	2.55	1.14	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ	3.22	1.20	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม/ส่งเสริม/เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ	3.23	1.11	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ	3.32	1.20	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ	3.34	1.14	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ	2.85	1.30	ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนป่าคู้ล่าง มีสภาพเศรษฐกิจที่พึ่งพาการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยอาชีพหลักของประชากร ได้แก่ การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ดอกดาวเรือง รวมถึงการทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วงและทุเรียน อันเป็นแหล่งรายได้สำคัญของครอบครัว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมชมป่า น้ำตก และประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสร้างรายได้เสริมและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตทางการเกษตร การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และการเข้าถึงแหล่งทุนและบริการทางการเงินที่ยังจำกัด ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Kobkun Kamplod & Thotsapon Pongta, (2022) ที่ชี้ว่าความท้าทายทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทมักมาจากปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและความผันผวนของตลาด นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนภายใต้โครงการพระราชดำริห้วยองคต มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร เช่น การพัฒนาทางการศึกษาและสาธารณสุขที่ช่วยเพิ่มโอกาสการประกอบอาชีพและรายได้ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ Danaya Songkarin & Thanyachanok Pawala, (2022) ที่ระบุว่าการพัฒนาชุมชนจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ ควรเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ การเพิ่มศักยภาพในการจัดการทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนชุมชนในระยะยาว สอดคล้องกับการศึกษาของ Anek Yai-in et al., (2023) ได้เสนอว่า การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องประสานความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และปรับแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนป่าคู่ล่าง อำเภอนองปรี จังหวัดกาฬจนบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผน และขั้นดำเนินการ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนมีบทบาทและมีความตระหนักในสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้งในบางประเด็น เช่น การวางแผนกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในขั้นวางแผน ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านความรู้หรือการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขั้นริเริ่มโครงการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านการเสนอปัญหาและการกำหนดความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนว่าชุมชนตระหนักถึงปัญหาในพื้นที่และสามารถเสนอแนวทางที่เหมาะสมได้ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจยังคงถูกจำกัดในบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาโดย Tidaporn Lakonpon & Panpun Ronghanam, (2022) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขั้นวางแผน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนมีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่มีส่วนร่วมน้อยในด้านการวางแผนกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งอาจแสดงถึงความจำเป็นในการสนับสนุนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการวางแผนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Rattiya Nua-amnat (2024) ที่ระบุว่าการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ในขั้นดำเนินการ ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีบทบาทเด่นชัดในการจัดสรรทรัพยากรและส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความพร้อมของประชาชนในการร่วมมือและสนับสนุนโครงการต่าง ๆ การส่งเสริมความร่วมมือภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนา สอดคล้องกับผลการศึกษาโดย Wanida Setkij, (2022) ที่ชี้ว่าความร่วมมือในชุมชนช่วยเพิ่มความสำเร็จของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพข้อสรุปของผู้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ด้านการวางแผนและการจัดการโครงการ เช่น การพัฒนาศักยภาพในด้านการเขียนแผนธุรกิจ การประเมินผล และการสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ

สรุปองค์ความรู้

ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ด้านการวางแผนและการจัดการโครงการเช่น การพัฒนาศักยภาพในด้านการเขียนแผนธุรกิจ การประเมินผล และการสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านป่าคู่ล่าง จังหวัดกาฬจนบุรี พบว่า

1. การมีส่วนร่วมใน **ขั้นดำเนินการ** เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทเด่นที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดสรรทรัพยากรและส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน
2. การมีส่วนร่วมใน **ขั้นวางแผน** ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะการวางแผนกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในขั้นนี้)
3. การมีส่วนร่วมใน **การริเริ่มโครงการ** เป็นจุดที่ชุมชนมีความสามารถในการกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไขในระดับปานกลาง

การถ่ายทอดและการนำไปใช้ประโยชน์

1. วงวิชาการ:

- จัดทำคู่มือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาหมู่บ้านป่าไผ่เป็นต้นแบบ
- นำเสนอผลการวิจัยในงานสัมมนาด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน

2. ชุมชน:

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ชาวบ้านเกี่ยวกับการวางแผนและจัดการโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ
- สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐในการพัฒนาพื้นฐาน เช่น โครงสร้างพื้นฐานและการท่องเที่ยว

3. เศรษฐกิจ:

- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชน
- สนับสนุนการเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดนอกพื้นที่

4. ข้อเสนอเชิงนโยบาย:

- เสนอให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ระบบน้ำเพื่อการเกษตร
- แนะนำให้จัดตั้งศูนย์กลางส่งเสริมเศรษฐกิจระดับหมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนชาวบ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ควรจัดการอบรมและเสริมสร้างความรู้ ให้ประชาชนเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพและบทบาทของประชาชนในการกำหนดกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควร สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงทรัพยากร เช่น การจัดสรรงบประมาณหรือเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ

1.3 ส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดรายได้เสริมให้ชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในมิติอื่น ๆ เช่น การประเมินผลของกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ และผลกระทบที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

2.3 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเข้มข้นกับชุมชนที่ยังไม่มีการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน

2.3 ควรศึกษา บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการสนับสนุนชุมชนในบริบทที่แตกต่างกัน

References

- Anek, Y., PhraKomsan, J., & Phrakhrusangharak, C. K. (2023). *The model of economic development based on local wisdom in the upper central provinces*. Journal of Social Science Panyapat, 5(1), 309–320.
- Bank of Thailand. (2022). *Thailand economic report 2021*. <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/thai-economy/state-of-thai-economy/annual-report/annual-econ-report-th-2564.pdf>
- Boonpeng, S., & Kraisorn, D. (2024). *Public participation in the formulation of provincial strategic plan policies in the upper northeastern region*. Savant Journal of Social Sciences, 1(4), 14–24.
- Danaya, S., & Thanyachanok, P. (2022). *Participatory community economic development using organic agriculture in Nong Hee Subdistrict, Nong Hi District, Roi Et Province*. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2(3), 45–60.
- Foroughi, M., de Andrade, B., Roders, A. P., & Wang, T. (2023). *Public participation and consensus-building in urban planning from the lens of heritage planning: A systematic literature review*. Cities, 135, 104235. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104235>
- Kobkun, K., & Thotsapon, P. (2022). *Community empowerment analysis for designing of development local economy innovation of community in Pa Daet District, Chiang Rai Province*. Journal of Social Academic, 15(1), 1–16.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023-2027)*. <https://stopcorruption.moph.go.th/index.php/main>
- Pradchaya, P., & Praewwanit, Y. (2024). *Public participation in the development of Ban Nadi Community Nong Rakhang Subdistrict, Sanom District, Surin Province*. Administrative Journal for Local Development, 3(1), 1–10.
- Provincial Strategy and Development Data Group. (2017). *Study project on labor market demand for educational development in occupational groups within provincial clusters, 2017*. Policy and Planning Division, Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Rahnema, M. (2020). *Participation*. In The applied theatre reader (pp. 143–149). Routledge.
- Rattiya, N. (2024). *Local capital with economic development foundation of Chao Phraya Riverheadwaters tourism*. Journal of Education and Social Agenda, 1(1), 57–70.
- Rojkitjakul, T., Medhirattanabandit, P., & Yanyong, T. (2024). *The development of a foundational economy by model community of Nan Province*. Journal of Modern Learning Development, 9(10), 335–350.
- Siripassorn, W. (2019). *Economic development and its ultimate goals*. PAAT Journal, 1(2), 23–36.

- Suebkhha, S. (2024). *People participation in community economic development according to Itthipada 4 of Ubonratana Dam self-established settlement, Ubonratana district, Khon Kaen province*. Journal of Humanities and Social Sciences Mahamakut Buddhist University Isan Campus, 5(1), 54–65.
- Tidaporn, L., & Panpun, R. (2022). *Participation of Pha Man National Park in Khon Kaen Province with partner agencies in community economic development*. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(9), 141–155.